

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj január—juniusig azaz: 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupán csak 3 ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Izabella királyné.

Életrajz.

Irta SZILÁGYI ISTVÁN.

Öt század évig a melly egy vala,
Igy lett kettővé a magyar haza...

I.

Izabella, I. Zsigmond lengyel király leánya, Szapolyai János magyar király neje, anyai ágon a régi aragoniai és nápolyi királyok véreből vette eredetét. Bona Sforzia t. i. Zsigmondnak, Szapolyai Borbála után második neje, Izabellának szülő anyja, Galeazzo János majlandi hercegnek vala leánya. Zsigmond király e szerint Szapolyai Jánosnak sógora volt és ipa egy személyben, s nem közönséges lélek, ugy mint a ki, midőn fiának Zsigmond Ágostnak I. Ferdinánd leányát nőül kinyervén, ez által hatalmas vetélytársak közt lett rokon és közbenjáró: nemcsak tekintélyét tudá ritka okossággal örzeni, de birni is és megtartani mind a két trónkövetelő barátságát, becsülését, jó indulatát.

II.

Szapolyai János erdélyi vajda, születésénél, királyi rokonságánál, roppant terjedelmű birtokai s népszerűségénél fogva, minden bizonynyal legtekintélyesb magyarja volt a birodalomnak a 16. században, ki az akkori körülmények közt, legtöbb reményt táplálhatott, s táplált is, szívében, hogy magát egykor a koronás fők családjába iktathassa. Az, hogy, anyai részről maga is hercegi vér, Ulászló király leányát Annát nőül nyerje, s ez által nyisson magának utat, nem sikerült ugyan, Ferdinánd osztrák hercegnek jegyztetvén el a királyi hölgy: de trónigénye, melylyel a pórhad elnyomóját, s a polgári kormány viselésére is alkalmas miveltségűnek ítelt férfiút, a rendek még 1514. ürülés esetére megbiztaták, csakugyan teljesült, midőn a szerencsétlen mohácsi csata megvívása után, a magyar nemesség színe, nem mernők mondani némmelnyekkel, kegyvadászatból, inkább a rákosi végzés erejére támaszkodva, fejére tevő a koronát nov. 10. 1526; nagy reményt kapcsolva minden bizonynyal eddig ismert erélyéhez, s mint a kiből, eddigi tetteiből következtetve, egy magyar, talán Mátyás királyt hittek a lanyha emlékezetű Jagellók után, a fényét már veszteni kezdett trónba ültetni, ki vissza lenne hozandó a régi napokat. Az iktatási ünnepélyek azonban még jól el sem mulának: János trónja immár ingadozni kezdett. Az özvegy királyné Mária t. i. s a nádor Báthori, ellene mondván János választásának, új gyűlést

hirdetnek; az összejöött rendek Ferdinánd főherceget választják el, megis koronázzák (nov. 3. 1527), s így lesz Magyarországnak egyszersmind két koronás királya. A dolgok e fordulata kikerülhetetlennek mutatá a háborút, nem levén akarát, egyik trónkövetelőben sem elég, a nyert koronáról lemondani. Hatalmas volt mind a kettőnek pártja, s minkét fejedelmet, fegyverrel inték azok, jogaiknak érvényt szerzeni. De János, azért-e, mert iszonyodott a polgári harcz rémeitől, bizodalmánál fogva-e ügye igazságában, vagy lelkének immár kevésbé ruganytalansága miatt nem akarta azt; s megérte, hogy őt, Ferdinánd felkereső hada zaklassa fel nyugalma-ból; hogy csatát veszítsenek készületlen vezérei; hogy hivei egyenkint pártoljanak el tőle, s maga, trón- és koronavesztetten fusson ki országából, melly őt fejének választá, de mellyet ő megtartani nem tuda.

III.

Lengyelország adott szállást az üzőtt fejedelemnek, de nem egyszersmind segedelmet is, mellyért keresé pedig fel János sógorát. Zsigmond ekkor szemelte ki Jánost leendő vejeül; ekkor nézte ki számára leányát Izabellát; nem kételkedvén arról, hogy maga közbevetésének sikerülend bizonynyal olly révpártra segíteni a két trónkövetelő ügyét, melly János mellett szép állást biztosítand leánya számára. Mit a rokon megtagadott tőle, a török adta meg. A Mohácsnál győztes Szulejman diadalmas seregei visszasegélleték Jánost vesztett országába, vissza Budavárába, mellyet a derék Nádasdi Tamás minden ellentőrekvése mellett is, Ferdinándtól, a zsoldos várórség árulása miatt Szulejman foglalt vissza neki. De a török védurság s annak száguldó csapatai roppant inséggel árasztották el a földnépét; Szulejman kardja napról napra élesb sebet vágott a haza testén, s ohajtva nézett eléje a napnak kiki, melly mindezeket meg léssen orvoslandó. Ferdinánd reményei célzpontját inkább a jövőbe helyezvén, nem utalta vissza a lengyel udvar közbenjárását, s megkötetett N. Váradon a béke 1538 (febr. 24), mellynek ereje által, mindenik fél megtartván eddigi birtokát, János a maga részében királyi czim és hatalommal uralkodik haláláig; akkor aztán, minden vissza száll Ferdinándra, mint választott s törvényes királyára az egységes Magyarországnak.

IV.

János király a békekötéskor tul az 50 éven, még nőtlen életet élt, s Ferdinánd és hivei ingyen sem gondoltak házasságára s arra, hogy ő maga után örökösöt legyen hagyandó. Azonban az események másképp alakultak. Ünnepeles követség megy Lengyelországba, melly ott megkötvén a házassági egyezést, Izabellát ritka fénynyel hozza át Kassáig, honnan maga János viszi be a királyi Budavárba, majd Székesfejervárra, hol az ünnepeles eskü után, az ifju hölgy Magyarország királynéjává megkoronáztatik (febr. 16. 1539); királyi fény s daliás mulatságok emelvén a király és hivei általános örömét. Ferdinánd s hozzátartozói nem nézték ugyan

egykedvűen a váratlan fordulatot : de János magatartásában egyáltalánfogva nem találtak okot, hogy azt nyilván kijelentnék; bár más felől az aggodalom sürgességének nemével intették Jánost, melly szerint, a Váradon kötött béke pontjait, ünnepélyes kihirdetés által, mi még addig meg nem történt, siessen az ország előtt szentesíteni. János, bár nem nyilvánítá, nem mutatkozott hajlandónak az intést teljesíteni; előtte forogván egy részt, minő nagy bajába került, csak minap is, Szulejman ez iránti gyanuja alól kibontakoznia; másfelől keserűséggel töltötték el lelkét ellenfelei által ellene, titkon és nyíltan, elkövetett áskálódások. Serédi Gáspár, Ferdinánd követe, magát a menyekző napját is arra használta fel, hogy Perényi Pétert, nagy ígéretek mellett, elpártolásra bírja; Erdélyben Majlát István vajda pártot ütven, ezt nyíltan Ferdinánd tekintélyével védelmezte.

V.

Izabella, eközben, a fiatal királyné, trónörökösrel biztatá a hanyatló egészségű fejedelmet. Ha lett volna is eddig hajlandóság Jánosban, hogy halálával a koronát Ferdinándra bocsássa át; ha birt volna is elég lelki önmegadással, hogy a váradi kötés pontjait teljesedésbe menni az ünnepélyesítés által engedje : a nap, melylyen az örvendetes hirt vevé, bizonyosan vissza rántotta volna a kezét, melly háza jövő nagyságát akará vala semmivé tenni; ha, már az eddigi halasztások is mind azt nem mutatnák, hogy ő csak a napot várta, ohajtotta, melly habozására az elhatározásnak üsse pecsétjét. Nem szabad, nem lehet innen a fiatal királyné befolyását kirekeszteni. Ott állott minden bizonynyal esdekléseivel az ékes hölgy, föl kellett használnia hódító erejét, melly szólt érdekében a gyermeknek, ki biborban leszen születendő, magának, ki királynak leánya, királynak neje : minő sors lenne az, ha, koronát és hatalmat veszítve, más földén kellene, kitéve ármánynak, talán üldözéseknek, életüket tengetni inkább mint sem élniök. Ritka türemény egyébként is az életben, hogy magas polczon helyhetett s azt megszokott emberek, családi érdekeiket, bárminek alárendeljük; ha az annyi bajt látott, koronája s trónjaért annyi keserű poharat ürített Jánost elvégre azon pontján látjuk életének, midőn a test s lélekben kifáradott fejedelem, mint atya és férj cselekszik, hol talán a közérdekek egyebet parancsoltak; ha arra határozá magát, hogy családjánál igyekezzék megörökíteni a királyi trónt : csak a mondott igazságnak kell látnunk ismétlen megvalósulását.

VI.

Terve szálai közé azonban hamar benyult a sors. A Majlát-féle pártütés még mindig csillapítatlan vala Erdélyben, s Budára gyors futárok érkeztek annak naponkint veszedelmesebbé válta felől, úgy hogy immár csak a király személyes megjelentétől látszanék függeni a dolgok jobbra fordulata. A budai királyi vár nagy reményekkel s nagy aggodalmakkal volt az utolsó napokban eltelve; s egykoru feljegyzések szerint, azon utolsó isteni szolgálatok egyike is, mellyen a király indulása előtt jelen volt, nem minden balsejtelmű jelek nélkül folyt le. Mire alatt, minden látszó ok nélkül, hirtelen kialudtak az oltár gyertyái; a király, láztól gyötörve, szomoruan ült imaszékiben; a királyné, rosszul léte miatt, jelen sem lehetett mind végig. Az udvari személyzetet magát némi bus sejtelem fogta el, midőn a király, a szinte nyári hévségű napokban utra kelt, s voltak, kik érzék, mondák, hogy Buda többé nem fogja látni királyát. Az erdélyi dolgok nagy részt lecsöndesültek; a király lábaihoz, Majláton magán kívül, megtért pártütők kegyelmet találtak; a Tordán (máj. 7. 1540) tartott országgyűlés törvényeket irt, mellyek az ország csendességét biztosítanák. Újlag elhatároztatott a törökkel a jó egyetértés, s Martinuzzi küldetett, ki ezt a zultánnak megvigye. Szászsebesen, hova orvosai tanácsából rándult át, hanyatlott egészségének gyötrelmei között vette János király a hirt, hogy július 7., királyi neje szerencsésen fiú gyermeket szült. Az atyai öröm szaporodtával immost megrohanták szívét a jövendőnek gondjai : ha e betegsége halálos lenne, mi történendik gyermekével? Emésztő tüzzel égett lelkén a kötött frigy emlékezete; feltűntek előtte neje és gyermeke, — ha enged; trón- és koronavesztések, — uralkodók ha a kötetést megbontá. Az atya határozott; s egybeszólitván beteg ágyához hiveit, azok előtt gyámokat rendel gyermekének, tapasztalt hűségű s okosságú férfiakat, bátrakat az árván hagyottért mindent merni, mindent tenni : Petrovics Pétert, kit hozzá vérség kapcsolta, Martinuzzi György vá-

radi püspököt, próbált hűségű emberét, háza növeltjét, bölcs tanácsosát; felhíván egyszersmind a többi nagyokat, tartanák meg a királyi csecsemő számára az atyai trónt; ő azt mindnyájoktól érdemli, azzal, hogy a királyi pálczát fiától is elragadtatni ne engedjék, esküdött hitöknél fogva neki mindnyájan kötelesek. Végrendeletere a halál hamar rá ütötte a pecsétet, kimulván még azon hó 21-én 53 éves korában, a nélkül, hogy a váradi kötés csak ugyan megerősített volt általa. Tetemei Sz.-Fejérvárott temették el.

VII.

János király, kora írói szerint, szelid ember volt és hajlékony természetű; birt egyenes szívvvel; jótételre kész; művelt; meghallgató örömet mások tanácsát is a dolgok felett, azt tevén inkább, mit ész, mint erő javasolt. Ügyvitelben szemes, magán órákban nyájas, hiveit becsülő s azokat érdem szerint jutalmazó. — Viseletében volt bizonyos fenség; s mint le nem sujtá a balsors : úgy a szerencse elbizottá nem tév. Mindezeket nincs miért kétségbe hoznunk; de cselekedetei még sem mutatják, hogy birt volna annyi erélyt kifejteni, mint helyzete igénylé vala. S birjon vagy ezzel, vagy a lemondás lelkével nagyobb mértékben : valószínű, ha életben nem, legalább halála után, minden bizonynyal másképen alakultak volna az események, a helyett, hogy az ő sirja legyen örökös határ dombbá az az előtt egységes magyar birodalom ketté vágatott felei között.

VIII.

Hire menván János király halálának, nem kis megrezzenést okozott az mind a két részről; Ferdinánd és hiveinél : mivel gyaníták, hogy e halált jövőre néző tervezetek magvának vetése előzte meg; a Szapolyai pártnál; mivel őket az megoszlatatással fenyegette, mit csak gyors cselekvés gátolhatna meg. Martinuzzi ehez képest első gondjának tartá, utjából visszafordulva, itthon teremni; társával egyetértve, a Majlát-féle pártütést egyezkedés által végkép elfojtani; a lengyel királyt tudósítván, azt közremunkálásra felkérni; rendelkezni a temetségről; Konstantinápolyba maga helyett másokat küldvén, azok által kérni Szulejman védelmét az árva királyfiura, s ezt annál nagyobb reménnyel, mivel maga János is, halálos ágyán, fögyámul őt ohajtotta, mint a ki bizonyosan, hatalommal is, akarattal is birhat és birand megtartani a fiu számára azon trónt, mellyet az atyának egykor vissza szerzett volt. Szóval : György barát, lelke és közép pontja ezután minden cselekvénynek, semmi utat, semmi módot el nem mulasztott, jó elején mozgásba hozni mindent a királyfiuért; annyival inkább, mivel már augusztus hónapban, mire ezeket elintézheté, emberei által biztos tudomást vön, a másik félnek immár megindult mozgalmairól. A királyi temetség augusztus 15. szokott fénynyel végrehajtatván, nyomban követé azt az egybesereglett rendek által kikiáltatása s megkoronáztatása János Zsigmondnak magyar ország királyává. Az egytetemes birodalom élire az ifju özvegy Izabella állittatott, ki fia nevében uralkodjék; melléje tanácsul, a királyi végrendelet értelmében is, Petrovics Péter, György barát és Török Bálint adatván, első a bel, második a pénz, harmadik a hadügynek gondviselője. Ugyan illy módon intézkedtek az erdélyiek is a segesvári országgyűlésen, vajdákul ismét Majlátot és Balassa Imrét választván el.

(Folytatás köv.)

A mezei gazdának még a rovar-tan is szüksége.

A természettudományok olly sok oldalú anyagi és szellemi kincset nyújtanak az emberiségnek; s különösen napjainkban, miveltségi kifejlődésének s anyagi jólétének olly tényezőjévé váltak; miszerint bátran állithatni : hogy valamely nemzet nagygyá, gazdaggá s politikai jelentőséggel bíróvá csak azoknak alapos tudása s életre alkalmazása által lehet. Mi magyarok még sem birtuk ezt mind eddig belátni, s mig más nemzeteknél, temérdek természettudományi folyóirat, s számtalan könyv terjeszti ezen üdvös tudományokat; mi alig birunk egy-kettővel, sőt a növények s állatok alsóbb rendű lényivel legtöbbé csak egy-két tudós természetbúvár, tudnivalyának kielégítése tekintetéből foglalkozik, őrizkedvén titokteljes vizsgálódását a közönségnek átadni, nehogy neveltség és sajnálat tárgyává tegye ki magát; pedig épen a legparányibb tárgyak azok, mellyek minduntalan vesznek körül bennünket, s mellyeknek az egész természet rendére nagy befolyásuk van; s minket jótékony, vagy káros hatásuknál fogva, mindenkép alapos vizsgálódásokra felhívnak. Mert csak úgy lehet az ember *Ura a természetnek*, csak úgy használhatja azt magasabb célja elérésére, ha minden oldalról megvizsgálta s kitanulta.

Mindezen magasabb célokat számba sem véve, valamint azon anyagi

hasznos sem, mely abból a technika minden ágaira, bányászat, erdészet s más egyebekre kiárad; — itten jelenleg a „Vasárnapi Ujság“ több számában közölt bizonyos pusztító bogarat (földi hernyót) tárgyazó maros-vásárhelyi s egyéb cikkekre vonatkozólag; egyedül csak a *mezei gazdát* emlitem fel, kiről a közvélemény eddig az volt, hogy annak tudományos embernek épen nem szükséges lennie; annyival kevesbé látták szükségesnek, sőt károsnak tartották a természettudományokba avatását: mert mint mondák, „majd könyv szerint fogna gazdálkodni.“ S tán sokak előtt ma is furcsának fog tetszeni, ha azt mondóm: hogy a mezei gazdának közvetve, minden reális tudománnyal kell birnia, még a *bogártant* (entomológiát) sem véve ki. S hogy a többi, mint tárgyamtól eltérőt, mellőzzem, itt csak ezen utóbbi olly csekélynek látszó tudományt hozom fel.

Hányszor nem jön érintkezésbe a mezei gazda ezen oldalról is a természettel, hányszor nem juttatják tönkre a pusztító férgek egész évi termését, mint ezt sajnosan esett kiértenünk a maros-vásárhelyi vidékről is. No már most, hogy fog tőlök menekedni a mezei gazda, ha természetüket és életmódjokat nem tudja? — Mert némelyeket tojásaikban, másokat kukac állapotjukban, másokat ismét kifejlett korukban kell üzőbe vennie s pusztítania, sőt azok ellenségeit is kell ismernie, hogy egy bajból kettőt ne csináljon, pusztítván épen azokat, mellyek jótévi. Milly oktalan szokás p. o. a futanczot (carabus. Lin.), azon fedett szárnyu, többnyire fényes bogarat, melylyel tavaszkor s nyárban a vetések között az utakon olly gyakran találkozunk, eltaposni? Hány kártékony rovar tojásait s férgeit elpusztítja ez, és mi jótémenyét ugy háláljuk meg! — Nemde ezt teszszük sok nagyobb állattal is, p. o. a közönséges házi kígyóval is (coluber natrix. Lin.) melly annyi egeret, s bogarat felemész.

Nálunk a kártékony rovarok száz fajnál is többre mennek s történiük ollykor, hogy közülök némelyek mérsékelt szaporodás mellett, 50 évig sem tűnnek fel, míg bizonyos időkben szinte hemzseg tőlök a növényzet.

Illyen rovar a maros-vásárhelyi levelező ur által közölt fereg is, melly a leírás szerint más nem lehet, mint egy éji pillének (*noctua segetis*. Latr.) pusztításairól egyébűt is ismert hernyója. Színe piszkosbarna, halványabb csikkal a hátán, s egész testén alig észre vehető barnább foltokkal — tavaszszal átváltozik barnássárga pillévé, hullámzó sávval s két barnább folttal a felső szárnyain — a hátulsók piszkos fehérek. De bár mi legyen is, megnyugtatóul irhatom, hogy a mint támadt, ugy el is enyészik; mert hol az ember illy szerfeletti elszaporodásnak gátlólag ellent nem állhat, ott rendszeren a jótévi természet segít a dolgon, sehol sem túrvén, az örök súlygyennek tartós felbomlását. — Elejét azonban annak is lehetett volna venni, mert lehetetlen, hogy azon hernyó legalább a vetés alá tett szántás alkalmával a vizsga szemnek fel ne tűnt volna. — Ha a pusztító férgek foltonkint támadják meg a vetést, mint néha a cserebogár kukacjai szokták, jó az ollyan megsárgult vetésfoltokat terjedésükben egy körültek ásott árok által megakadályoztatni — s minden fereg ellen ősszel a tarlót meggyujtani.

Buzdítson bennünket a vásárhelyiek szomorú példája arra, hogy a népiskolákban valamint a hasznos s mérges füvekkel, ugy a kártékony rovarok, s azok elleni ovó eszközökkel korán ismertessük meg ifjainkat.

E hiányt némileg pótlandó — miután eddigelé még semmi rovartanunk nincs: feltettem magamba egy illyet a közönség elé bocsátani, melly hogy mind a szakembert, mind pedig a műkedvelőt s különösen a *mezei gazdát* ki-elégítse: szándékom a hegyaljai rovarokat természet után leírni, kiemelvén egy uttal mindazokat, mellyek az erdész s mezei gazda előtt hasznos s káros voltak miatt érdekesek s ez utolsók pusztítási módját is, — melly munkámra előlegesen is kívántam figyelmeztetni a közönséget. *) Tolcsván, Zemplén-megyében.

Ördög Dani.

Hogyan állítsunk takarékpénztárakat **).

(Folytatás.)

II. Cikk: Pénzünk van; több mint elég.

Keresztény atyámfiai kisebb, nagyobb és középszerű birtokosok! kik rangfokozat szerint kiáltoztok pénzért, még a nem-keresztény atyafiakhoz is, emlékezzetek csak vissza ama 1843-ik évre, midőn 40 krért adtunk egy pozsoni mérő rozsot, és 1 ft. 20 krért ugyanannyi buzát . . . emlékezzetek csak vissza, hogy mostanában 3—4 annyi ára van, és pedig nem igen kevesebb termésünk; sőt, ha jól emlékezem, holdankint még annyival több, a mennyivel értelmesebben és szorgalmasabban kezeljük földeinket, vagy a mennyiben némely legelőket feltörettünk.

Emlékezzetek vissza csak, hogy 3—4-szeres a földértéke, és a hasznóbér, hogy 2—3-szoros ára van a marhának, szénának, szalonnának, fának stb. Emlékezzetek csak vissza, hogy most 3 annyi fizetünk a napszámosnak, a fuvarosnak, a mesterembernek és a boltosnak.

Emlékezzetek vissza csak, mennyivel kevésbé ismertétek akkor az élet kényelmeit, az iparcikkeket, mennyivel kevesebb csinos ház

volt akkor, s mennyivel kevesebk butorozták jól szobáikat, és mennyivel kevesebk öltözködtek posztó-ruhában . . .

Ezekon kívül elmondjam-e, hány millió forintot kaptatok az urbériségéért?

„Hjah, de most minden drága, kiáltotok, a lovak, az öltözékek, a perkál, a szür, a guba, a kocsi, a butorzat, sőt a divat igénye tiz annyi és aránylagos szükségletünk igényeinkkel!“

Óhó, barátim, ha aránylagosak szükségleteitek az igényekkel, kevesbitsétek meg igényeiteket és megkevesbülnek szükségletek, panaszaitok; legyetek önállóak izletben, öltözetben és mindenféle igényekben, alkalmazzátok igényeiteket nem egymáshoz, hanem egyenkint összes szegénységünkhöz, ipartalanságunkhoz, és érezni fogjátok, hogy pénzetek sokkal több van, mint elég, hogy a pénzhány nem „szegénység“, hanem szegénység az igények égető vágya, az oktalan pénzszomj, az ipartalan kényelemvágy, a tétlen dicsvágy és mindenekfelett a rossz akaratu „egymásfölebe kerekedés“ (Lásd Mocsáry vágya).

Mennyivel több pénz van most mint hajdan, commentar nélkül megítélhetitek kiadásaitokból.

Emlékezzetek-e, midőn egyik országgyűlésen egy gyalog napszám országszerte 10 krajczárra, egy gyalog és igás napszám (2—4 lóval) összesen 20 krajczárra határozottatott.

Most 10 krajczárt adtok egy gyermeknek, ki utitáskátokat 100 lépésre elvitte; 10 krajczárt adtok egy kis pohár kávéért, néha egy pohár pesti (azaz igen rossz) vizért, egy pohár pesti (azaz igen rossz) tejért, sőt egy, két, három tizest egyik, másik, harmadik vendéglős szolgának azért, mert a számlát elkérték, lehozták, átadták stb.

Most 6, 10, 20 krt. kivetni közönséges szokás, holott 10—15 év előtt egy-egy kisebb s nagyobb napszámot fizettünk ennyi pénzzel, . . . s ha tömegben nem találkozik 5—6 kamatos pénz, ha most nem halljuk országszerte fölelegetni, ennek ennyi, annak amannyi pénze van, oka, mert ezelőtt a „pénzes“ emberek ingyen szolgáltatokat igényeltek a pénztelenektől, sőt örülnie kellett a szegénynek, ha szolgálhatott; most pedig pénzesnek, uri-embernek stb. nevezszük csak azt, ki pénzeit jól szétosztogatja, sőt reá sem ügyelünk, ha ezt nem teszi . . . Hajdan a pénz egyeseknél hevert, most szétoszlott ezerek meg ezerek közt, tudniillik mindazok közt, kik azt megkeresni illetlennek nem tartják . . . Hajdan nem nemesi életmódnak tartatott „pénzt érdemelni . . .“ Emlékezzetek-e, mennyien kisebbíték a nagy Széchenyi Istvánt, midőn egy „Világért,“ egy „Hitelért“ stb. pénzt vett el?!

Most igaz még mindig legkevesb költenivalója van a „költőnek,“ legkevesbet szerezhethet a „szerző“ és legtöbbet vesz be a „kiadó“ . . . de uraim, el kell ismernünk, hogy a magyar nemzet és különösen a nép 10—20 annyi ad irodalomra, mint 10—20 év előtt, mi pedig igen ismerve a „pénzességnek“ és különösen ama pénz „megoszlásnak,“ okát, miszerint az egyesek nagy vasasládáiból a kisebb birtokosok zsiros zacskóiba szivárgott át . . . mit aztán, mert szerepleni megszűnt, sokan azt vélik, hogy végképen eltűnt!

Eltűnt, megoszlott a pénz, fogjátok mondani, mert hiszen ama 500,000,000 pengőforintnyi kölcsön mégis csak szép pénz, és pedig nem a legnagyobb vasasládaiból pillantott ki . . . tehát mégis csaknem lehetlen, hogy épen ugy megoszlott volna, mint a fiüstté vált szivar, a gőzzé vált víz . . . sőt ennek is kell bizonyos lecsapolódás után bizonyos rejtett gyűhelyeket képezni, hogy onnan előtörvén forrásokat képezzenek.

Igenis! A pénz nem semmisült meg, csak megoszlott. Megoszlott az azt keresők kezei közt, és cseppenként hullván szét e nagy haza sivatagaira, bizonyos átszivárgás után bizonyos helyeken bizonyos gyűhelyeket képez, a honnan aztán forrásként tör elő, hogy enyhítse a szomjazók égető vágyait . . .

Ámde mint a vízforrásokat olly kemény sziklarétegek fedezik eme gyűhelyeket, . . . nehéz ezeknek napvilágra hozatala, és . . . a szomjat nem oltják el csak pillanatra, . . . a fölhasznált cseppeket pedig 10, 20, 30 százalékos kamatokkal igénylik visszafizettetni . . .

Ama cseppek pedig verejtékcseppek: a munkás osztály, a kis birtokosok verejtéke! . . .

Akarjátok, hogy ezek ne ama kérges sziklák alatt gyűljenek össze? Akarjátok, hogy ezek nyitva legyenek minden becsületes és szorgalmas kisbirtokosok részére? Akarjátok, hogy eme gyűhelyek örökös táplálására csak 5, ⁶/₁₀₀ igényeltessék? Akkor jöjtek velem, keressük föl a források képződése helyét, . . . tanuljuk el tőlük

*) Idvezeljük a hasznos vállalatot s míg az életbe léphetne, tudósítjuk t. olvasóinkat, hogy a „Vetést pusztító rovarokra“ nézve kimerítő részletes leírást vettünk e napokban dr. Bélteky Zsigmond urtól Maros-Vásárhelyről, mellyet szintén közlünk.

Szerk.
Szerk.

***) Lásd az első cikket Vasárnapi ujság f. évi 2-ik számában.

örömről titkaikat, és alakítván takaréktárat, nyissuk meg minden szorgalmas és becsületes ember részére! . . .

III. Cikk : Takaréktáraink is vannak titokban.

Nincs oly helység e szép hazában, hol 2, 3 gyűlhelye ne volna mind azon ingóságoknak, mellyek eladók!

Ismeritek-e az értékek eme gyűlhelyeit? Láttátok-e, mint fel vannak ott még szűk időkben is halmozva a gabna, zab, árpa stb. garmadák? Milly szép rendben felaggatják a kukoricza csövek, a bőrök . . . aztán milly szépen fel vannak krétázva kettős krétával a tartozások! . . .

Hova szokjátok vinni mindazt „mi eladó”? . . . Hol keresitek falun, mindazt mire szükségetek van? . . .

Nemde mindezt ama lomfészekben, mellyet korcsmának s boltinak neveztek? Nemde bármi terményeiteket is eladhatjátok ott olcsón, és bármi másokat is vehettek drágán?!

Ki ne ismerné ama házakat, mellyek gözölgnek a szesz italoktól! Ama házakat hova bódítószereket inni egész társaságok alakulnak! Igen is bódítószereket! mint a vademberek, kik a dohány és mákony bódító hatályát mérték nélkül éldelik! . . .

Ki ne ismerné az „árendások,” ama zsiros börtárczáit, mellyek soha sem szűkölködnek pénz nélkül . . .

Lám ide szivárog-tak munkáitok izzadság cseppjei . . . Ama padlásokon öszpontosítva eladható terményeitek nagyrésze . . . Ti adtátok öszve mind ezt . . . Mi pedig egy-egy takaréktárnak is elég ildomos, . . . és ugyan mit kaptátok érte? Néhány pohár bódítószert! . . . Néha kivált nőcsaládtagjaitok egyikét rőf hitvány perkált, melly nem sokkal tovább tartott, mint ama cseppek hatása! vagy néhány marok dohány, melly füstté lön és a szép nagy kék egekben eltűnt! . . .

Ti adtátok össze mindezt Ámde igenis távol vagytok attól, hogy most felettük rendelkezhesetek . . . Ezek már nem tietek többé . . . próbáljátok csak egy részletkéjét vissza kérni?! . . . kétszeresen meg kell fizetnetek! . . . És pedig igen szépen, alázatosan kell kérnetek, engedelmességgel ama sajátos törvényeknek, mellyeket az „árendások” hoznak! . . .

Akarjátok, hogy mindezen nyers terményekhez, és ama nagy tárczák tartalmához igényetek lehessen? Akarjátok, hogy azoknak egy-egy részét „saját”-toknak nevezhesétek, és ha 10, 20 részvényes közül egy valamelyik megszorul, 10—20-szoros kölcsönt nyerhessen, olcsó kamatra?! Mindez csak töletek függ! . . .

Természetesen ezen akaratot én kétségbe sem hozhatom, mert hiszen ti örökké szűkölködtök . . . ámde . . . ezen akaratot rejt, mellyhez már több lélekerő kell! . . . annak ki akarja, hogy segínyt nyerjen néha, akarnia kell eme segínyezés eszközeit is . . . Annak ki a megtakarított részvényeket igénybe ohajtja venni, magának is mértékletesnek kell lennie, — meg kell takarognia felesleg kiadásait, és csak eme feleslegekből állhat fel egy takaréktár, melly szükségben, inségben, gyuladás, marhavész, ügyes peres bajok, kiházasítás, váltságok s t. e. eseteiben segínyt nyujthat! . . .

Az aradi vértanú.

Az aradi vértanú. *)

Vak Béla király országgyűlést hirdetett Aradra.

A Maros partján, a szabad ég alatt megjelentek a zászlós urak, fényes bandériumaikkal, az összegyűlt nemes lovagok tömege el-lepte a sik mezőt, a háromszinű lobogókon a megyék saját czimerei voltak láthatók.

A tér közepén egy magas emelvény állt, mellyet magas kopjákra tűzött szőnyegek sátorokint fedeztek, e sátor mellett tizenkét udvarnok állt, ragyogó, arannyal kivert páncélban, lengő kócsagokkal.

A néptömeg utczái közül egy tisztelgő csapat közelg a sátor felé, az ország püspökei, a nagyur és a bánok.

Jöttükre szétvonják az udvarnokok a sátor aranyrojtos függönyeit s az örömrivalgó nép előtt egy látvány tűnik fel, mellyben fény és gyász van egyszerre lefestve.

Biboros trónjában, fején a szent koronával ül a király, egy szép, deli termetű férfi, dús hajfürtei szeliden folynak le vállaira. E férfinak nincsenek szemei. Még gyermek korában elvették azoknak világát. A mint a nép örömkialtását hallja, mosolyogni akar, környezői sírva fakadnak.

Az ő szemeinek sem mosolygása, sem könyei nincsenek többé.

Ekkor előlép a trón mellől egy asszony, egy magas, délczeg nő, feje fölött villámokat hánynak a korona gyémántjai, arca ég, keble hevíl, szemében a könny ragyog. Ez Ilona, a vak király felesége.

Az asszony odamutat férjére, ki reszketve támaszkodék reá nem láthatva sem az ő arcát, sem a többiekét, mik mind az elkecserezés lángjaitól voltak áthevülve, csak azon támadó zugást hallva, melly közelgő viharképen kezdé magát hallatni.

Egyszerre a királyné szavai kezdének megcsendülni a baljós-latu zúgás közepett.

„Ide nézzetek, kiálta, ti mindnyájan látjátok őt, ő nem lát

senkit közületek; Isten királylyá hivta őt, az emberek koldúst tettek belőle. És azok, kik ezt tevék, itt vannak köztetek, ott ülnek egyenkint mosolygó arczezal, kárörvendő képpel mindazok, kik Kálmán királynak e tettet tanácslásk s azt végrehajtani siettek, s gunyolják magukban a királyt, kinek kezei rövidek, mert szemei nem látnak.” . . .

A királyné végszavai már a fölördítő zajban enyésztek el; a vak király kardesattogást, halálkiáltást, tombolást hallott s félve kapaszkodott neje karjába, az pedig mint a bosszuállás angyala állt a trón lépcsőjén, ujjának egy mutatószárával halálra ítélve férje megvakítóit.

A nemesek kardot rántva rohantak a vádolt fő urakra, azok dühös védelem közt törtek maguknak utat egész a trónig, némelyiket a királyné lábai előtt vagdalták össze.

A király reszketve, kinyujtott karokkal esde a bosszuállóknak; gyöngye szava elveszett a bosszuállításban, melly csak akkor szűnt meg, midőn hatvannyolcz főúr, Béla vakságának okai, feküdtek hol-tan a trón előtt.

S a kardesattogás, halálhörgés elmúltával újra felharsogott az „Éljen a király! — Éljen a királyné!”

J. M.

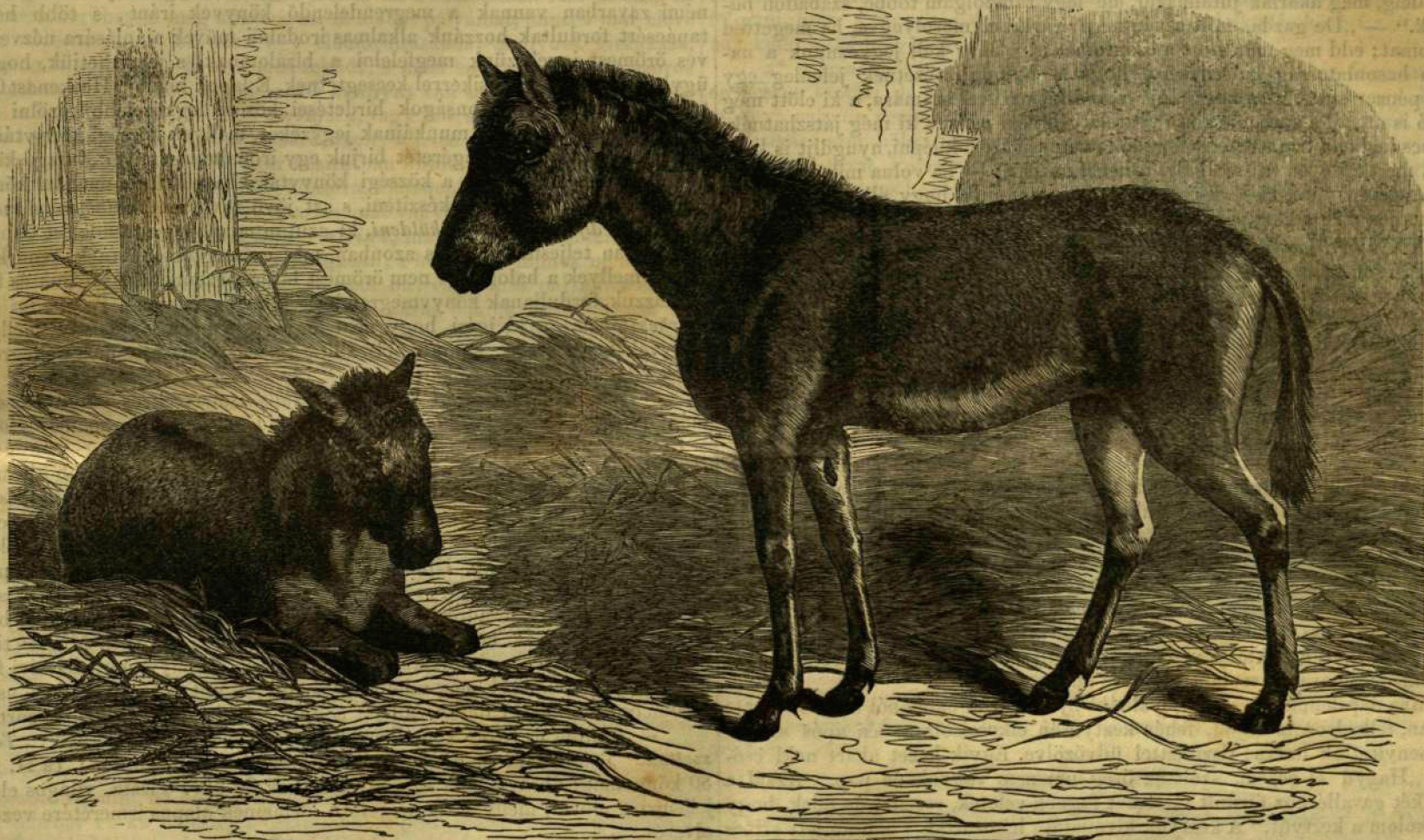
*) Jelen képnünk első azon hat historiai kép közül, mellyeket Geiger hirhedett remekművei után Lipcsében készítettünk.

Természettudományi nevezetességek.

Syriai vad lovak.

Mióta Eugénia császárné III. Napoleon férjével a francia trón dicsőségében osztozkodik, számos ritkasággal és drágasággal lón megajándékozva a világ minden részéből, tisztelőinek s hódolóinak nagy seregétől. Sokat beszéltek mult évben a hirlapok azon nevezetes ajándékról, melyet Egyiptom alkirályától kapott a francia császárné. Ez ajándék két vad lóból állott. A lovakat eredetileg török katonák fogták a syriai pusztaságon, (ázsiai Törökország déli részében) ezek átadták a ritka állatokat a syriai kormányzónak, Izzet basának, ki ismét III. Napoleon lovászmestere Bourgoing által a francia császárnénak küldte ajándékol. Végre a császárné a párisi nagy állat-seregletnek (a nagy Fűvészkertben) ajándékozta s itt a két ritka állat folytonos bámulás tárgya volt sok ideig. A tudósok is eljöttek vizsgálni a soha nem látott példányokat. A híres francia természettudós St. Hilaire különösen figyelmére méltatta azokat, s úgy találta, hogy egy eddig egészen ismeretlen külön állatfaj áll előtte, melly se nem ló, se nem szamár, sem pedig a

kettőnek korcs fajzata. A nevezett tudós a tudományok akademiájában is értekezett ez állatokról s bebizonyította, hogy a Párisba érkezett két példányt ugyan a Vörös-tenger melletti pusztaságokban fogták, de alkatásuk mutatja, hogy nincsenek bizonyos határozott hely és égalj alá teremtve, hanem másutt is megélhetnek. Lehet, hogy igazsága van a francia tudósnak, azonban csupán annyit tudunk bizonyosan, hogy ezen állatokat eddigelé csak a Vörös-tenger szomszédjában találták, s ott is csak ritkaságként. Nemcsak a párisiak bámulták, hanem Syriában s Egyiptomban is alig akadt ember, a ki illy lovakat már látott volna valaha. De St. Hilaire bebizonyította azt is, hogy a régiek, különösen a görögök előtt nem voltak ez állatok ismeretlenek. Aristoteles említi a syriai lovakat s olly leírást közöl rólok, melly — mint mondják — egészen rá illik a Párisba hozott párra. A syriai vad ló lényegesen különbözik az öszvértől s a szamár és ló minden egyéb származékától; leginkább az által, hogy sokkal rövidebb a füle, s feje is kisebb, szebb és finomabb. Dicsérik, hogy rendkívül kitartó, erős, gyors és a táplálékban nem válogató, melly tulajdonságainál fogva igen hasznos házi állat lehetne belőle, de fajanak szaporítása és eghajlatunkhoz alkalmazása még nem sikerült.

Syriai vad lovak.

T A R H Á Z.

Kakas Márton imitt amott.

XXXV. Levél. A színházban. Zöld ördög. Ballet.

Mióta Kakambukifornihorgyeminoment legutoljára láttam a komáromi szigeten a mázsáló pajtában, azóta nem emlékszem rá, hogy hozzá fogható szép előadást tapasztaltam volna a zöld ördögig. Hanem ez tul is tett rajta. Egészen megifjodtam bele, — azt képzeltem most is négy esztendő kis fiu vagyok, a kinek piskótát tömnek a szájába, hogy fel ne kiabáljon a színpadra, mellettem a dajkák és csizmadialeányek tapsolnak, odafenn pedig pajkos hajós sihederek visitoznak a jegenyefákra felkapaszzkodva, a honnan ingyen belátnak a játékszinbe: egyik ördög a másikat kergeti a színpadon, öklelőznek, verekednek, én attól félek, hogy valamelyik megesz; hanem azután megvigasztal a dajkám; nem bántja az ördög a jó gyerekeket: csak a rossz kritikusokat viszi el, és én még nem vagyok kritikus. Óh boldog gyermekidők, a mikor én még nem voltam kritikus, s ollyan jól mulattam Kakambukifornihorgyeminomenben, mint a jó pesti közönség a zöld ördög előadásán. Engedje szerkesztő ur, hogy ezen a thémán magamban tovább andalogjak.

XXXVI. Levél. A színházban. Régi pénzek. Szentpéteri jutalomjátéka. Csunya, háládatlan, önérdeklél teli a világ! szerkesztő barátom. Sem-

mit sem szeret ez magáért, mindent csak önérdekből szeret. Még a pénzt sem szereti magáért; — ha kijön a forgalomból, azt mondja rá „régí pénz“ s kínálja fele áron zsidónak és muzeumnak: csak azért szereti az ember kedvesét, mert elvet talál nála; ha fogai hullanak, ott hagyja; csak addig szereti vén cselédjét, a míg tálat nem tör, keze reszketős nem lesz, csak addig szereti költőjét, míg elméje nem gyengül, csak addig tapsol színészének, a míg az ugrálni bir előtte; azontul vén szerető, vén író, vén színész: — vén cselédek, régi pénzek — menjetek a muzeumba! Igen kedves és buzdító példa áll előttünk. A mi jó öregünk, Szentpéteri, a daczos Petúrbán, a genialis Rémy, a jókedvű Kántor, az erőlelkű bankár, a tisztakeblű Menenius stb. stb. tavaly megbetegült, s vele együtt mindazok a derék férfiak, a kiket előszámláltam, és még számtalan mások, a kik nem jutnak eszembe, ágyba feküdtek, és a hetirend készítő urak sokszor sóhajtoztak miattuk, mert nem egyszer jártak ugy, hogy a játékrendet megcsinálták s akkor jutott eszükbe, hiszen Szentpéteri beteg, s más darabokat kellett válogatni. Szentpéteri nem szokott beteg lenni soha. Szentpéterinek nem voltak színpadi nyavalyái; ő titkolni szokta, ha valami baja volt, s eltagadta, ha miije fáj; s csak játék után szokta megvallani, hogy itt és itt ebben a jelenetben közel volt az összeroskadáshoz. Azonban Szentpéteri meggyógyult, s vele együtt felkeltek az ágybul Petúr-

bán, Rémy, Menenius etcetera urak, s kijöttek a napfényre melegedni. Azt perse rosszul tették, februáriusban a nap nem melegít, a közönség szive még kevésbé; mert farsang van. Legalább a kritikusok lehetnének hát nyájasab-
bak, hogy ne fogadnának egy betegségéből felüdült művészt azzal a sajnál-
kozással, hogy már el is van temetve. Pedig ezt cselekszik; erőnek erejével
rá fogják Szentpéterire, hogy a Régi pénzekben utójjára lépett föl, holott er-
ről a szinlap nem emlékezik, elbucsztatják szépen, mint valami prédikációs
halottat, s beteszik a muzeumba. Nem úgy van az! Szentpéter, a jó Szent-
péter, még nem vénült ki az ő eszmeiből, s legközelebbi föllépése nem azt
tanúsítja, hogy ő már most végének indul, hanem azt, hogy egészsége helyre
áll, s a turbuzgó művész nem várhatja be az időt, melyben egészen meggyó-
gyulva foglalhatja el ismét régi helyét: félbetegesen is helyére lép s ha tán
gyöngébb is most, mint teljes ereje korszakában, azért még így is erősebb,
mint akárki azok közül, a kik szerepeit betölteni próbálgatják; reméljük pe-
dig Istentől és derék orvosaitól, hogy napról napra előhaladó egészségével
megtér hajdani kedélye is, s Szentpéter még sok ideig nem lesz régi pénz, a
kit a muzeumba tesznek.

Egyébiránt a tisztelt collegáim által tanúsított nagylelkűsége van ked-
vem megint egy anekdotát mondani: (többen azt tanácsolták, hogy az elgyön-
gült művészt most már nyugdíjazni kellene) — az egyszeri amerikai ültetvé-
nyesnek volt egy vén néger rabszolgája, a ki nem keresett már annyit, mint
a mennyit megevett; az ültetvényes felhívta őt magához s nagylelkűen azt
mondá neki: „no Mungo, minthogy olyan hűségesen szolgáltál nálam ötven
esztendeig, meg akarok jutalmazni, ne légy rabszolgám többé, szabadon bo-
csátlak.“ — „De gazda, szolt a vén néger ravaszul mosolyogva, ha megetted
a húsomat; edd meg már most a csontomat is.“ Meg kell jegyeznünk a na-
gyobb hasonlatosság kiderítésére, hogy a nyugdíjintézetnek jelenleg egy
„régí pénz“ sincs, nem hogy „új“ volna Szentpéter számára, a ki előtt még
László is ott áll a sorban, szinte tiszteletbeli régi pénz, a ki még játszhatnék,
de nincs kedve a Szentpéterit fogadó lamentatiók elé kilépni, nyugdíj is kap-
hatna, mert 25 éven túl szolgálta a hazai muzsát; — ha volna miből.

Azért legyünk kissé discretusabbak s mondjuk, hogy éljen Szentpéter
s ne menjen még a régi pénzek közé.

XXXVII. Levél. A csapszékben. Boka Károly hegedűje.

Tisztelt szerkesztő ur! *) Engedje meg, hogy erről a jó öreg hegedűs-
ről hadd írjak ide egy kissé kedvem szerint; azért, hogy ő csak cigány és
nem balletánczosnó, vagy hirhedett író. Hiszen ugy is olyan kevés a dis-
tantia közöttünk, a mióta a cigányok jó nagy mértékben civilizálódtak, az
írók egy kis mértékben cigányizálódtak, hogy szépen elférünk egy catego-
riában, különösen a vidéki közönség előtt, mellynek lajstromain nagyon
hamar egymásután következünk a cigányok mellett: néha nem is elől, hanem
hátrább.

A vén hegedűs, a ki különben nem azért vén, mert fehér a szakállá, ha-
nem majd később megmondom miért? mult héten érkezett Pestre. Nem dics-
vágy hajtotta ide, nem is műtanulmányozási ok (mit tanulhatna ő itten?),
hanem testi állapotok.

Ifju cigányok, fiatal barna zenészek nem úgy tettek ám az öreggel,
mint ifju írók, ifju színészek az öreg íróval és színésszel, ki, ha megbetegszik,
azt mondják neki: muzeumba öreg. Hanem összeszólalkoztak, vették hege-
dűiket, furulyáikat, s elmentek az ősz zene-vajda ablaka alá, s elhúzták neki
azokat a nótákat, a miktől a vén ember megifjodik s az ifju megvéniül, a vig
ember megszomorul, a szomoru kedvre kap.

Más napdél felé három legnyalkább ifju a barna bandából divatos fekete
ruhában, felbodorzott hajjal, fehér keztyűsen elkocsizott a vén após szállá-
sára; benyitottak hozzá; tisztelettel üdvözölve. Egyik kezét akart neki csó-
holni. „Hagyd el ecsém, szolt az öreg ur; nem vagyok én pap.“ Azzal a
másik két gavallérhoz fordult: „Kezét fognék veletek, ecsém, de félek, hogy
bepiszkolom a keztyűt.“ A keztyűk kívánatára lehuzattak, s azután lett szives
kézszorongatás. „Még ti igazi muzsikuskok vagytok,“ szolt az öreg, megelé-
gedés hangján; a többi már nem az. „Azután komolyabb tárgyra tért a
beszéd: „Hát a szerszám merre van?“ Mondák neki, hogy a hangszereket
már elvitte előre az inas a vadász-kürtbe, a hol estére működni fognak. „Inas?
szolt az öreg csodálkozva, s nagyot csóvált a fején; héj, ecsém, ecsém, ez már
romlás; igazi muzsikuskus nem bízza a szerszámot másra: hanem hóna alá veszi
a hegedűt, köpönyeg alá a cimbalmot, ugy megy a platzra.“ Este azután ő
is megjelent a vadász-kürtben, a hol néhány ismerős ur elfoglalta a körül levő
asztalokat. Meglátszott a Patikárosokon, hogy most neki hegedűlnék. Az
öreg művész szerényen helyeslé, a mi tetszett neki. „Ezek igazán muzsiku-
sok.“ Egyszer azután ő is belemelegedett a lelkesülésbe, leveté kabátját, s
tarka flanell reklájében kiállt az elegans világ elé, azzal a szelid bizalmas mo-
solygással, a mi őszszakállas kékszemű barna arczának olly jól illik, s el kez-
dett hegedűlni. Az öreg Patikáros maga kontrázott mellette nemes művészi
lemondással, a minőt cigányoknál igen ritkán, írónál, színészeknél, éneke-
seknél s más magasabb rangu cigányoknál még ritkábban találhatni. Ezek
voltak ám a nóták! Idegen emberek, kik ott körül ülnek, el nem tudják ér-
teni, mire busulnak ezek a vén táblabírák, mikor illyen nótát hallnak? mikor
rá kezdte azt a hirhedett toborzót, a mit nagybátyja Boka Károly szerzett,
mikor 1809-ben Debreczen városa nyolczvan katonát állított, s a mig egyszer
végig húzták azt a nótát az utcán, mind a nyolczvan ember kiállt rája, s
azért maig is nyolczvan legényes verbunknak hívják azt; héj, de tudta a láb
alá húzni, bizony kicsalt volna még bennünket is onnan az asztal mellől, hogy
mentünk volna mi is mind a francziára; no de szerencsénk, hogy a francziára

nem kell menni. Hát még a primás indulól! és annak a frisse; az meg épen
megszólal és beszél az emberrel. De másformák voltak ezek a jó régi ma-
gyar nóták, de tele voltak érzéssel, szellemmel, művészi nagy gondolatokkal;
de különböznek a mi mostani csengő, bongó ürességeinktől, a mik közül
egy sem él egy farsangtól a másikig; s csak lábnak és fülnek vannak irva,
nem szívnek és léleknek. De jól esik azokat elhallgatnunk, velük szívünkig
eltelnünk! . . . Maradj még itt, jó öreg Orpheus, tanítsd meg ezeket a te fia-
dat itten azokra a vén nótákra, miket nem a taktus, hanem az érzés szed
rendbe, tanítsd meg őket, hogy kell az *igazi cigány* nevet megérdemelni, hogy
annak a szép emléke ne vesszen el a mi földünkről! Kakas Márton.

Irodalom és művészet.

— *A községi könyvtárak rendezőihöz.* — Az elhintett mag termeni kezdi
gyümölcseit, világos bizonyossággal annak, hogy nem kopár sziklára, hanem
áldott termőföldre talál nálunk nemcsak az ekevas, hanem a lélek művelője
is. Alig kapunk vidéki levelet, mellyben községi könyvtár alapításáról ne
olvassunk. Legnagyobb örömmel látjuk e buzgalmat s áldozatkészséget, mely-
lyel azok is, kik csak szük mértékben vannak megáldva földi javakkal, egy
nagy cél elérésére hordják össze filléreiket. S mitán sikerült az eszme iránt
résztvétet gerjesztenünk, el is kell követnünk mindent, hogy az eszme megtes-
tesülését tehetszünkhez képest előmozdítsuk, és segédkezetek nyujtsunk ott,
hol gyakorlatlanság s a dologgal bánni nem tudás kárára lehetne az ügy ki-
fejlődésének. — Több levélből értettük, hogy a községi könyvtárak rendezői
némi zavarban vannak a megrendelendő könyvek iránt, s több helyről
tanácsért fordultak hozzánk alkalmas irodalmi művek ajánlására nézve. Szi-
ves örömet igyekszünk megfelelni a bizalomnak, s jelenthetjük, hogy ez
ügyben tett lépéseink sikerrel kecsegtetnek. E lapok kiadója Heckenast Gusztáv
ur a Politikai Ujdonságok hirdetései között legközelebb közölni fogja
mindazon saját kiadásu munkáinak jegyzékét, mellyek községi könyvtárakba
alkalmasak. Azonkívül ígéretét bírjuk egy irodalmilag művelt, buzgó könyv-
árus hazánkfának, hogy a községi könyvtárakba alkalmas magyar könyvek
teljes jegyzékét el fogja készíteni, s azt jövő tavasszal *valamennyi magyar
községnek díjmentesen megküldeni*, ki azután minden megrendelést elfogad s
jutányosan teljesít. Addig is azonban, mig ez megtörténhetnék, azon közsé-
geket, mellyek a halogatást nem örömet látnák, ezennel fölszólítjuk és fölhá-
talmazzuk, forduljanak könyvmegrendeléseikkal egyenesen a *Vasárnapi Ujság
szerkesztőjéhez*, a ki ígéri, hogy nem fogja sajnálni a fáradságot, mellybe a
könyvek megszerzése s pontos elszállítása kerül. Csak a czimek s megrende-
lések világos följegyzését kérjük.

— *Megjelent: Család könyve.* Hasznos ismeretek és mulattató olvas-
mányok, Szerkesztik *Greguss Ágost* és *Hunfalvy János*. Harmadik évfolyam.
I. füzet. Kiadja. Lauffer és Stolp. A jelen füzet tartalma: A leánynevelés
Hunfalvy J. Arany János „Szondi két apródja“ *Greguss Á.* Ujabb kirándulás
a Tátrába. *H.* A hajról, embertani tekintetben. *G.* Mutatvány *Kemény Zs.* leg-
ujabb regényéből. Az illatokról *Johnston* nyomán *Csengery A.* Excelsior
Longfellow után *Greguss Gy.* A tenger csodái *Vánffy L.* (rajzokkal). Eleterő,
vagy a rhoduszi nemtő, *Humboldt S.* után *Benedek J.* A sz. jáki apátság
(rajzzal). *Sinai* lakoma. Egyveleg. — A *Család könyvének*, melly most ne-
gyedrét helyett nyolczadrétben jelenik meg, előfizetési ára a tetemesen bővülő
szöveg daczára a régi marad, azaz: egy egész évi folyamra 5 pft. Minden tíz elő-
fizetést gyűjtő egy ingyen példányt kap. A *Család könyve* mult két évi folya-
mából teljes példányok még mindig kaphatók — mit is az olvasó-közönség fig-
yelmébe ajánlunk. A derék vállalat nagy mértékben megérdemli a pártolást.

— *Lauffer és Stolp* könyvkereskedésében megjelent továbbá: „*Termé-
szettan.*“ Tanodai és magánhasználatra készíté *Gyurits Antal*. I. és II. füzet.
80 könyvmatu ábrával. Ára egy-egy füzetnek 30 pkr. Tiszta, világos előadás
jellemzi e művet, melly a természettan elemeinek alapos ismeretére vezet az
olvasót.

— *Müller Gyula* kiadó-könyvtárus a következő munkára hirdet előfize-
tést: „*Ker. Kath. Hittan.*“ I. Általános. II. Részletes. *Talabér György* és
Lukácsék János tászári plebános és káplán által. Néhai *Sámson János* vesz-
premi hittanár — latin rendszere nyomán. A mintegy 60—70 ivre terjedő
négykötetű munka előfizetési ára 4 pft. Aláírási ár pedig, melly csak a máso-
dik kötet átvételekor lesz lefizetendő, 5 pft. Az I. és II. kötet május közepén,
a III. és IV. ik augusztus elején fog megjelenni. A megrendelések február
végeig *Müller Gyula* könyvtárusához küldendők. A gyűjtőknek tíz példány
után egy tiszteletpéldány jár.

— *Oroszhegyi Józsa* előfizetést hirdet illy című munkára: „*Szervényi
vegytan*“ (szerves vegytan). *Dr. Strecker Adolf* krisztianiai vegytanár mun-
kája után. Szerző e műve által nevezetes hiányt akar pótolni irodalmunkban.
Előfizetési ára 3 ft. 12 kr. pp. A pénz *Müller Emil* könyvnyomdájába, vagy
Vahot Imréhez küldendő.

— *Johnston* világhírű műve: „*A közönséges élet vegytana*“ *Csengery
Antal* világos és becses átdolgozása után mint önálló könyv fog egészen meg-
jelenni. A munkát vállalkozó fiatal könyvtárusunk *Pfeifer Ferdinánd* fogja
kiadni. Figyelmeztetjük rá a népszerű munkák kedvelőit.

M i u j s á g ?

— Ö cs. kir. Főnsége, Főherczeg *Albrecht*, Magyarország főkormányzója,
febr. 9-én délelőtt az összes elemi és gymnasiális iskolákat, a cs. k. egyetemi
könyvnyomdát s végre a József ipariskolát Budán meglátogatni, mindenütt
az intézetek, nevezetesen a tanárok, s tanulók törekvései fölött legmagasb
megelégedését kifejezni méltóztatott. Ö cs. k. Főnségét gr. *Haller* altábornagy
s báró *Augusz* helytartósági alelnök kísérték.

*) Csak maradjunk per *kegyelmed*, nem megy nekem az a tegezés.

— *József főherceg* ő cs. kir. fönsege gyógyulása Schaumburg palotában igen örvendetesen halad előre s a magas beteg tökéletes fölépülése rövid idő alatt remélhető.

— *Tomori Anasztáz* ur, m. évi dec. 30-án a következő levelet intézte alulírtához: „T. titkár ur, majd mindenki ajándékkal járul újév napján kedves övéhez; miért ne követném e szokást én is a magyar tudományos irodalom irányában, mellynek emelésére nem kevesbé szükséges nálunk az anyagi, mint a szellemi erő. Míg a szépirodalmi művek s folyóiratok pártoló s olvasó közönségének naponkint növekedő száma fölött minden hazafi méltán örülhet; nem tagadhatja más részt aggodalmát azon állapot fölött, mellyben a tudományos irodalmat látja a részvétlenség miatt. Illy nagy baj enyhítéséhez én is csekély erőmmel járulni óhajtván, bátor vagyok e sorokban a tiszt. akademiának *négy száz pengő forintot* följánlani olly kérelemmel, hogy ezen összeget tudományos munka kiadására, vagy legalább kiadási költségeinek pótlására, péld. a török-magyar történeti kútfők egyik köteté kinyomtatására fordítani méltóztatnék. Fogadja titkár ur stb.“ — Az akademia a honi történettudomány oltárára letett ezen nemeslelkű áldozatot hazafiai köszönettel vevén, annak a kitűzött célrafordítását elrendelte, s a történelmi bizottmányt ez értelemben utasította is. Költ Pesten, febr. 1. 1857. — *Toldy Ferencs*, titoknok.

— *Pfeifer Ferdinand* kiadó könyvvarus a következő levelet intézte a magyar tudósársasághoz: „Tekintetes akademia! *Emich Gusztáv* könyvkereskedését megvevén, közelebbi viszonyba jöttem az irodalommal. Azt hiszem, illemben nem kezdhetem meg könyvvarusi és kiadói pályámat, mintha már eleve is némi áldozattal járulok azon ügy előmozdításához, mellynek virágzása, mint e hon fiának, eddig is szívemen feküdt; s most enérdekemmel is szoros kapcsolatban áll. Ez okból egyelőre **40 aranyat** van szerencsém kitézni pályadíjjal a legjobb rövid történeti *korrajzra*, vagy hős, államférfi avagy jelesebb író *életírására*, vagy *jellemrajzára*, melly a jelen év folytán irodalmunkban akár nyomtatva megjelen, akár kéziratban küldetik be a tekintetes akademiához. Midőn e jutalomdíj elfogadására, kihirdetésére és elítélésére a tekintetes akademiát fölkérem: azon óhajtasomat vagyok bátor kijelenteni, hogy *a pályamű a magyar történetből legyen merítve*, magyar hős, államférfi vagy író életírását és jellemrajzát foglalja magában; s hogy olly műnek ne adassék ki a jutalom, melly általános becsűl is nem bír, vagy más pályadíjazásban részesült; végre hogy a jutalmazandó mű ne száraz adatok egybeállítása legyen csupán, hanem művészi feldolgozás. Önkint értetődik, hogy a jutalmazandó mű a pályázó tulajdona marad. Egyébiránt hazafiai tisztelettel vagyok, febr. 6-kán 1857 stb.“ — Valóban igaza van Pfeifer urnak, hogy illemben nem kezdhet meg kiadó-könyvvarusi pályáját. Egyaránt tanusítja e levél áldozatkésztségét, valamint értelmiségét; tanusítja hivatása magasabb felfogását, melly vállalkozásai soliditásáról is előre kezességét nyujt. (P. N.)

— A régóta tervezett *magyarországi földhitelbank* ügye — mint a P. N. írja — most hasonlíthatlanul kedvezőbb helyzetbe jutott s a látszólagos megállapodás daczára is tetemes előmenetelt tett a valóság felé. A tervezett alapszabályok a közkivárat szerint átalakítottak, a börzeügyletekre nézve a leg is legszűkebb korlátok emeltettek, az évi részletekbeni törlesztés elve még jobban kifejtetett s az egész munkálat új emlékirat kíséretében a m. kormány elé fog terjesztetni, mihelyt ő Felsőgeik Olaszországból visszatérnek. Mondják azt is, hogy ő Felsőgeinek Magyarországra jövele alkalmával a tervezők küldöttsége személyesen szándékozik ő Felsőge előtt tisztelegni, az ország ezen leghőbb kíváratának teljesítéseért esedezendő. Legújabb tudósítások szerint a cseh arisztokracia is egy *önálló csehországi földhitelbank* életbeléptetését határozza.

— Pesten egy magán kör folyó hó 16-án a tigris-szálloda termében szándékozott vígadni, de hogy a közönség meg ne oszolja, olly lovagias volt, a f. évi február 16-ka bálestéjét osztatlanul a pesti *jótekmény nő-egyesületnek* hagyni, és saját bálját a tigrisben folyó hó 15-ére áttenni.

x* *Váczról* azt írják, hogy az ott működő színésztársaságnak vannak dicséretre méltó szorgalmas tagjai is. Valami vándorképmutató meg egy hegedűs is próbált ott szerencsét, de nem valyon viszonzta a jó hegedűs nótáit a közönség a nagy világ legkedvesebb nótájával, értjük a banknótát, a mellynek mindig, de kivált farsangban olly igen nagy a népszerűsége. Az ifjuság táncvígalmá igen vígan ment végbe, voltak pesti tánczosok is szép számmal. Ezen kívül még két jótekmény czélú bál is volt, mellyek eredményéről bővebb tudósítást várunk.

— *Báli-ajándék*. Erdélyben nemrég egy fényes táncvígalmában fellépett egy álarczos vendég, és a delnök s kisasszonyok között, nyomott czédulákon lovagias verseket osztogatott ajándékol. A versek között kitünő csinoságú biléten volt nyomva az, mellyet az álarczos, B. S. kisedet termetű grófi kisasszonynak nyujtott, és a melly így következik:

„Az kettős nyereség, hogy kicsiny és szép vagy;
Mert a nagy fehérrép,
Ha ugyancsak nem szép,
Nem tetszik mindennek,
Kivált a kicsinynek,
Ha pedig nagy és rút,
Attól mindenki fut,
A nagy is megveti,
Kicsiny sem szereti:
De Tégedet szeret mind kicsiny, mind a nagy.“

x* A *kecskeméti ipartanoda ünnepélyes megnyitása* f. hó 4-én történt nsgos Haas Mihály isk. tanácsos ur jelenlétében.

x* *Selmecsen* a kath. gymnasium természettani gyűjteményének javára fényes táncvígalmom volt. É hó 11-ére az evang. gymnasium részére tervez-

tek táncvígalmat, melly szintén vígan fog lefolyni, s még szélesebb lenne a vígadók jó kedve, ha azon szomorú körülmény nem lohasztaná, hogy a köztiszteltben levő *Szeberényi János* volt superintendens, a kinek 50 éves papi jubileuma jövő májusra esnék, súlyosan beteg.

x* A K. K. egy népünk jellemére s népnevelésünk felvirágzására vonatkozólag igen érdekes adatot közöl. Szerinte nemrég *Krasznán* egy kecskepásztor kísérték teljes halotti pompával örök nyugalomra. Az elhunyt szigorú mértékletes életet követett, s vég perczeiben előhivatá a város előjáróit, s egész élete folytán megkuporgatott 1000 pftnyi vagyonát a helybeli ref. egyházra hagyta olly kikötéssel, hogy abból 200 pftot *új iskola-építésre* fordítsanak. Nagyon megérdemelte a boldogult szegény pásztor ember, hogy egész város levett főveggel kísérje koporsóját.

x* *Cserebogár, cserebogár! nagyon messze van még a nyár. Déváról* egy levél kíséretében zöld fű közé kis átylukasztott katulyába zárva egy *teljesen kifejlett cserebogarat* kaptunk, mellyről a t. küldő, Spányik József, cs. kir. törvényszéki orvos ur azt írja, hogy *Déván reptiben fogták* el f. é. jan. 28-án s a mint a levél szavaiból kitünik, elevenen tették postára azon óhajtással, hogy életben jusson el hozzánk, mi azonban már halva kaptuk.

— Örömmel hallottuk, hogy Ráczkeve derék városa a bankházi pusztá fele részét örök áron meg vette; mi csak szerencsét kívánunk e vállalathoz, s őszintén óhajtjuk, hogy az időről időre halogatott tagosítást minél előbb hirdethessük, mellynek elmaradozása annál felülőbb, minthogy az említett pusztá birtokosai között több olly értelmes gazda van, a kik föl sehogy se mérnők föltenni, hogy a tagosítás, és szét szort birtoku gazdálkodás között ne tudnának kellő különbséget tenni.

x* A *krinolin-szoknyákra* soha se hittük, hogy még mi is fogyasztunk egy csepp tentát; de azt mégis megírjuk, hogy nem rég Párisban egy illyen szoknya nagyon veszedelmes tűzbe hozott, egy delnőt a mi ugy történt, hogy a kocsikázó szép hölgy szoknyájának vasabronca (igenis, odáig rohant már a hóbotos divat Párisban, hogy a szépasszonyokat vasabroncsa foglalja, mint nálunk a boros hordót) tehát a vasabroncs valamiképp kilógván a kocsiból, a kerékkel összedörzsölődött, a dörzsölésből szikrák támadtak, ezek meggyújták a könnyen lobbanó részeket, s ezer szerencse, hogy még jókor észrevette a szép hölgy a tüzet, s volt a ki rögtön eloltsa. Lám lám, minő veszedelmet okozhat egy ujmodi szoknya.

x* A *gyémántnak vetélytársa* akadt a jegecedett bóranyban, melly Toscana-ban nagy mennyiségben jön elő, s timány segítségével készül, s e jegecek a világosságát a gyémánthoz hasonlóan törlik meg, keménységük pedig ollyan, hogy még a gyémántot is meg lehet velök karczolni.

x* *Eleven német paraszt a pokolban*. Egy német lap azt írja, hogy Rotenburg táján egy paraszt mélységes álomban szendergett hatalmas mamorral az útfélen. A közel eső vashámorbéli emberek attól tartva, hogy még baj érheti, bevitték öntudatlanul műhelyökbe, s mikor felocsudott az atyafi, csupa szikrázó vasakat, folyó tüzet, kekes lángokat és fekete embereket látván maga körül, egy ideig csak tekintgetett nagy félelemmel, és sehogy sem jutván észébe saját halálának napja, de annál élénkebben büneis abban állapodott meg, hogy ő biz elevenen jutott a pokolba; végre nagy rettegeések között, annak a kit legelőbbkelőnek tartott, lábaihoz borult illyetén szavakkal: „Nagyságos főördög ur, csókolom kezét lábát, csak most az egyszer bocsásanak még az igazi világra, soha sem leszek többé ollyan pokolra való gazember, mint eddig voltam. És lön neki az ő kívánsága szerint, a főördög csakugyan elbocsátá, a sógor pedig vitte az irhát kifelé a vélt pokolból, azzal a szent szándékkal érkezvén haza, hogy csakugyan jobb ember lesz, mint eddig volt.“

Vidéki hírek.

Jósefbáza, január 22-dikén 1857. *Legyünk igazságosak!* A „Vasárnapi Ujság“ folyó évi számában a szinyérváraljai levelező pályáját azon kezdte, hogy a népnevelés ügyében „némmely községben kiméletlen megrovásra méltó indolentia uralkodik.“ A mellett hogy ezen kitétel szigoruan és leverőleg hat mindazokra, kik a népnevelést hivatásilag kezelik, és így legelőbb a lelkesekre, kik tagadhatlanul első tényezők az iskolák sikerszerű szorgalmazásában: egyszersmind elárulja az adatok hiányát levelező urnál. Avagy nem most lépnek épen a virágzási korszakba, mindenütt vidékünkön az iskolák? Nem a nyáron tettek-e nyájas és leereszkedő körutat nsgos és főtiszt. latin és görög kath. nagyváradi tankerületi iskola tanácsos urak népiszkoláinknál, és valahol csak megjelentek, szerettetteljes buzditással intének, az iskolák ügyének egyetemes felkarolására? Nem örködik-e jó nemtőkint szellemök felettünk, midőn tudtunkkal az egész évi iskolázások komolyan szervezve vannak, valamint a tanítók fizetése is; mi több, az avasi területen, hol pedig eddig a románajku nép legképzetlenebb vala, ma már a tanítói állomások betöltve léteznek. Sőt ha körültekintene levelező ur, látná, miszerint már ekkoráig is népiszkoláinkból, alkalmazást nyerve fiatal képezett tanítók kerültek ki; jelenleg pedig a gyermekek szorgalmasan látogatják az iskolákat. Kérjük azért jövőre levelező urat, közléseiben több kiméletet és elismerést sziveskedjék tanusítani, mert a kezdet csakugyan nehéz. . . . — Vajha adná az ég, hogy fölébredett előhaladásunk ön szigorú követeléseit is kielégithetné.“ — Azért semmi harag, de fő a méltányosság! P. p. és több pap.

Meszlen (Vas megye), január 27-én. Nálunk „*Községi könyvtár*“ alakult. — Igen, nyájas olvasó, községünkben könyvtár van. Biz e nem kis dolog. Vas megyében épen ugy, mint másutt, hol sok faluhelyen nagy részét most is csak az öregebb mestereknél (tanítók) inasképen képződött egyéneket kezelik ama szent hivatást, mellytől jövő boldogságunk, nemzeti életünk függ, — értem a tanítást. Csak ugy örvendünk tehát, midőn olvassuk, hogy

Magyarhon több részében az iskolák, tanítók állapota javul, a tanulók száma szaporodik, hogy gondoskodnak a rendes iskola mellett faiskoláról, ehhez kertészről stb. Vas megyében ebből is tudunk példát fölhozni, tudniillik Intán, hol herczeg Batthyányi alapított egyet. A rendelet nálunk is megvan a gyermekek iskolába járatására pénzbüntetés terhe alatt, s ugy látjuk, napról napra több fogantatja van szülők és tanítók részéről. Könyvtárunk létesítésének érdeme a helybeli evang. lelkeszt illeti, ki nem nyugovék, míg minden kedvező alkalmat és eszközt föl nem használt a nemes terv megtestesítésére. A lelkes férfi neve Osapli István. Egy tag fizet évenként 2 pftot. Néplapok és egyéb oktató és mulattató könyvek hozattak meg, s atyánkfiai hazahordják, olvassák (pedig az egész család) eszmélődnek, bölcselkednek, versenyeznek egymással a tudni-akarásban. Áhítatos kegyelettel beszélnek különösen Jókai „Magyar nemzet története“ című munkáról, erre nagyon fogékonyak. Nem hiába őseik élete. — Még nincs itt vége, kis intézetünk jótékony szele átfúj a szomszédokhoz, s hasonló szándokra melegítette őket. Ugy is kell! Ébredjünk, tanuljunk a példán! Ti, kik értelmesek vagytok, kiket a nép mint tanácsadókat, vezéreket tisztel, állítsátok be a magyar népet a műveltség és haladás zászlóaljába, hadd legyen, a ki hajdan harczias korszakában hős és vitéz tudott lenni, most a művelődés és haladás terén is dicső multjához méltó bajnok.

Rimaszombat, jan. 28. (Szinészlet. Vigalmak. Ujharang. Casino. Szellemi élet.) Bár ködös időjárásunk a szánutat, a farsangi vigasságok egyik tényezőjét kérelhetlenül semmivé tevő: mindazáltal élvezetekben szükségét nem látunk. Hosszu téli estéinket rövidekké varázsolja pár hó óta Pázmán Mihály derék szintársulata, mely ügyes előadásával mindedig kielégíté a közönséget, mellynek leghivebb bizonyítványa a „többnyire“ tömött színház. E szintársulat kitünőbb tagjai az igazgatón kívül: neje, továbbá Szegfiné, Miklósiné; a férfiak közül Szigeti, a comicus szerepekben Gyöngyösi a mester, a dalokra nézve Dombi szintén dicséretre méltó. — Lakadal-makkal nem dicsekedhetünk, s ugy látjuk, hogy a hushagyó sok meghiusult reményt talál, de a vigalmakban nem lesz fogyatkozás, mellyek közül kisdodovóintézetünk javára adandó, kiváltképen érdemes pártolásra. — A helv. hitvallásu egyház 10 mázsás hasadt harangját a jobb lelkek szives adakozásából begyűlt pénzen ujonnan öntetvén, ez illető helyére számos nép jelenlétében pár héttel ezelőtt huzatott föl, Isten áldja meg mind azokat, kik e szent célra sem sajnáltak az urtól vett javaikból tehetségük szerint áldozni! — Casinónk, mellybe a napi és heti nevezetesebb lapokon kívül időnként meghozatnak az újabb irodalom minden jelesebb termékei, — újabb lendületet nyere folyó 25-én, a midőn casinói közgyűlés tartatván, annak bel- és külszervezetét illetőleg, üdvös rendszabályok hozattak. — Polgáraink, kik általános elismert szorgalmuk s ügyességük anyagi jólétük meg alapításában: nem feledkeznek meg egyszersmind a szellemi élvezetekről sem; ifjak és aggok — kevés kivétellel — munka-szünet idején olvasnak újabb hasznos könyveket; s mindinkább gyérül azok száma, kik gyönyört csak zajos poharazásban keresnek s találni vélnek. *Szóval: városunk megértve a kor kívánatait, mind inkább igyekszik haladni erőről erőre, nyereségről nyereségre.*

Gáva (Szabolcs megye), febr. 3. (Szép remények.) Megkísérlem néhány sorban helységünk anyagi s szellemi állását vázolni. — Népiünk eléggé szorgalmas s ebből huzva következtést mondhatnók, hogy anyagilag is jól áll. Igaz, a szorgalom megfizeti maga-magát, de a szó valódi értelmében csak akkor, ha a régi jót az újabb jóval párosítva munkálkodunk; a kor igényeinek engedünk. Hogy nálunk a szorgalom dúsabb aratás szülőanya legyen, kétségkívül tagosítanunk kell minél előbb. Ezen igen is nyakunkra nőtt szükség s a nyomában járó tetemes hasznokat, elismerte már mindenki, annál fájdalmasabb, hogy még eddig, nem történt meg mindenütt. Azonban már csak egy lépés hiányzik, hogy megtörténjék. Uraim gyorsan e lépéssel! — Teljes hitem és reményem, midőn a tagosítás életbe lép, helységünk lelkes, értelmesb egyénei nem fognak arról megfélekedni, hogy egy faiskola fölállítására 2—3 hold föld fölajánlása mindenesetre korszerű s szükséges leend. Ezelőtt 6 évvel a különben is csinos ref. templom egy orgonával díszítették föl. Az iskola jó karban, ellátva a nevelésre szükséges eszközökkel; most kell, hogy legyen faiskola is. — A nép kezd olvasni, és ez nagy öröm. A műveltebb osz-

tály 10—12 egyén, olvasó egyeletet alakita, melly 6—8 politikai, s szépirodalmi lap hordatását már életbe lépteté s elhatárázta egy kis összeg gyűjtése után az irodalmi jelesb termékeket időnkint sajátjává tenni. Az alsóbb osztály is hasonló tón s részére a Vas. és Hétköznapi könyvtárt megrendeli. Ez elég kezdetnek. Reményem a jövő év egy *községi könyvtárt* is fog találni nálunk s a két olvasó osztály egyítését. Itt tehát sok szép s jó van részint tervben, részint már életben. A szikra bekapott az anyagba, csak legyen lélek, melly fölötté örködjék s azt lángra lobbantani munkás legyen. S én ezt az értelmestől várom, megvárja a kor, mellyben élünk. — Volt itt már ezelőtt egy *magtáracska* is, de a melly a gondatlanság miatt a benne, mostohább időkre lerakott gabonával együtt elenyészett. Hallottam, ezen magtár létrehozásáról már szó volt. Tehát magtárunk is lesz. Hála Isten! — Föl, föl barátim, föl a tétlenség puha párnáiról, munkálkodjunk magunkért, gyermekeinkért, egymásért. Igen, ez földadatunk, mellynek megfelelni szent kötelesség.

Adoma.

— Egy vagyonos szatmármegyei sváb embertől egy uri ember ügyvédé által pénzt kértvén kölcsön, a svábnak az ügyvédhez ezek valának első szavai „ván neki csir? (csűr), hát szélé (szőlő)?“ Ezen adomának értelmét leginkább az tudandja felfogni, ki a szatmármegyei svábok gazdálkodási rendszerét ismeri, hol legszigorubbant megtartatik az elv: először a szükséges, aztán a hasznos, és csak azután a kellemetes, a sváb így gondolkozott, a kinek csürje és szőlője van, annak egyebe is van, az nem lehet pazarló.

Szerkesztői mondanivalók.

1007. **Nagy-Bándra.** Mind újabb, mind régibb cikkét közölni fogjuk.
1008. **Alsó-Rákos.** Adható.
1009. **A. V. „Éj; Figyelmeztetés.“** Nem adható.
1010. **A király hullaja.** Szépen irt történeti rajz, mellyet közölni fogunk. De az Istenért, mikor hagyjuk már el ezt a rút *hulla-szót?* *Hulla* bonczitani s gazdasági műszó s annyit jelent, mint *cadaver*, vagy — tisztességgel legyen mondva — *dög*. S ez undorító elnevezést szélire használják egy idő óta költőink, ez fordul elő széptani művekben, sőt mi több, ott is, hol csupán a kegyelet és szeretet szaván lehet szólani, a halotti tudósításokban (u. n. parteczedulákban) is. Minő visszaélés! Hadd maradjon meg e szó továbbra is a boncztermekekben, ott hol a lélektelen emberi test már csupán a tudomány rideg objectumát képezi, maradjon az állattenyésztő gazdák szájában, hanem ne éljünk vele soha, midőn a szóhoz gyöngédebb eszméket, kegyeltes emlékezés képeit akarjuk kötni. Miért mellőzzük a mi régi tisztességes szavainkat, mint: *holttest*, *tetem*, *porhüvely*, *porsátor*, *hamvak* stb? — Szóval: *hulla*, annyi mint az emberi holttest mint tudomány tárgya, *hulla* az állatok holtteste. Azért soha nem mondhatjuk elbeszélésben: „a király hullaja“, nem mondhatja a temető pap: *ezen jámbor keresztyén hullaja*, nem írhatjuk halotti czédulában: *szeretett atyánk hullaja* — ez, tisztelet becsület, de — undorító. Ellenben mondhatja az orvosnövendék: *ma három hullát bonczoltam*, mondhatja a gazda, midőn elhullott birkáiról beszél, hogy egy hét alatt *150 hullaja volt*, mondhatja a lódoctor, stb. Ez ténnyen van, ez ellen nincs kifogás.
1011. **Petőffy szelleméhez** nem közölhető. Egyébiránt jó volna már azt is megjegyezni, hogy költőnk soha sem írta nevét így **Petőffy**, hanem mindig **Petőfi**. Csekélységnek látszik ez észrevétel, de ideje hogy e részben is tudjuk, a mit tudnunk kell, különösen a kik irodalmi műveltséggel akarunk birni. Annyit csak megkívánhatunk minden írói pályára lépni akaró vagy azon ballagó embertől, hogy mindennek előtt írói nagyjaink neveit orthographiai hiba nélkül le tudja írni. De mikor még csak a mult héten is ezt olvastuk egy helybeli lapban: **Petőffy atya**. Két szóban hat hiba! — Megengedjük, hogy a kik illyet írnak, azok „lehetnek jó emberek, de bizonyosan rossz muzsikusok“ — mint a nagy angol költő mondta.
1012. **K—nak J—n.** A küldeményt köszönettel vettük. A rajzot munkába adjuk.
1013. **A juhász.** Nem elég jó még a! — „Isten hozott édes kedves, Isten áldjon édes kedves!“ Jobbat kérünk.
1014. **Bagotára.** Hagyjuk abba a feleselést, ez nem viszi előbbre a dolgot. Mai számunkból is látni fogja ön, hogy a kérdést komoly tárgyalás alá szándékozunk venni. Fel fogjuk használni ön újabb adatait is.
1015. **Temesvárra B. J.** Szeretnénk magán levélben válaszolni. Kérjük a szükséges utasítást.
1016. **A 78 éves aggastyánnak.** Bizony öreg versek már azok. Jó meleg kandalló mellett otthon egymás közt csak megjárják, de e hideg időben szólnak ereszteni nem merjük őket. Isten tartsa még sokáig illy jó kedvben!

Melléklet: Előfizetési fölhívás a „Peleskai Notárius“-ra.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1857-dik januárhavi számaink elfogytak, ezennel

5 és 11 óra

uj rendkívüli előfizetést nyitunk. — Előfizetési feltételek:
5 óra (február—junius) 2 ft. 30 kr. — 11 óra (február—december) 5 ft. 30 kr.

A pénzeslevelek bérmentesítve küldendők. — Pest, februárban 1857.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (egyetem-utca 4. sz.)